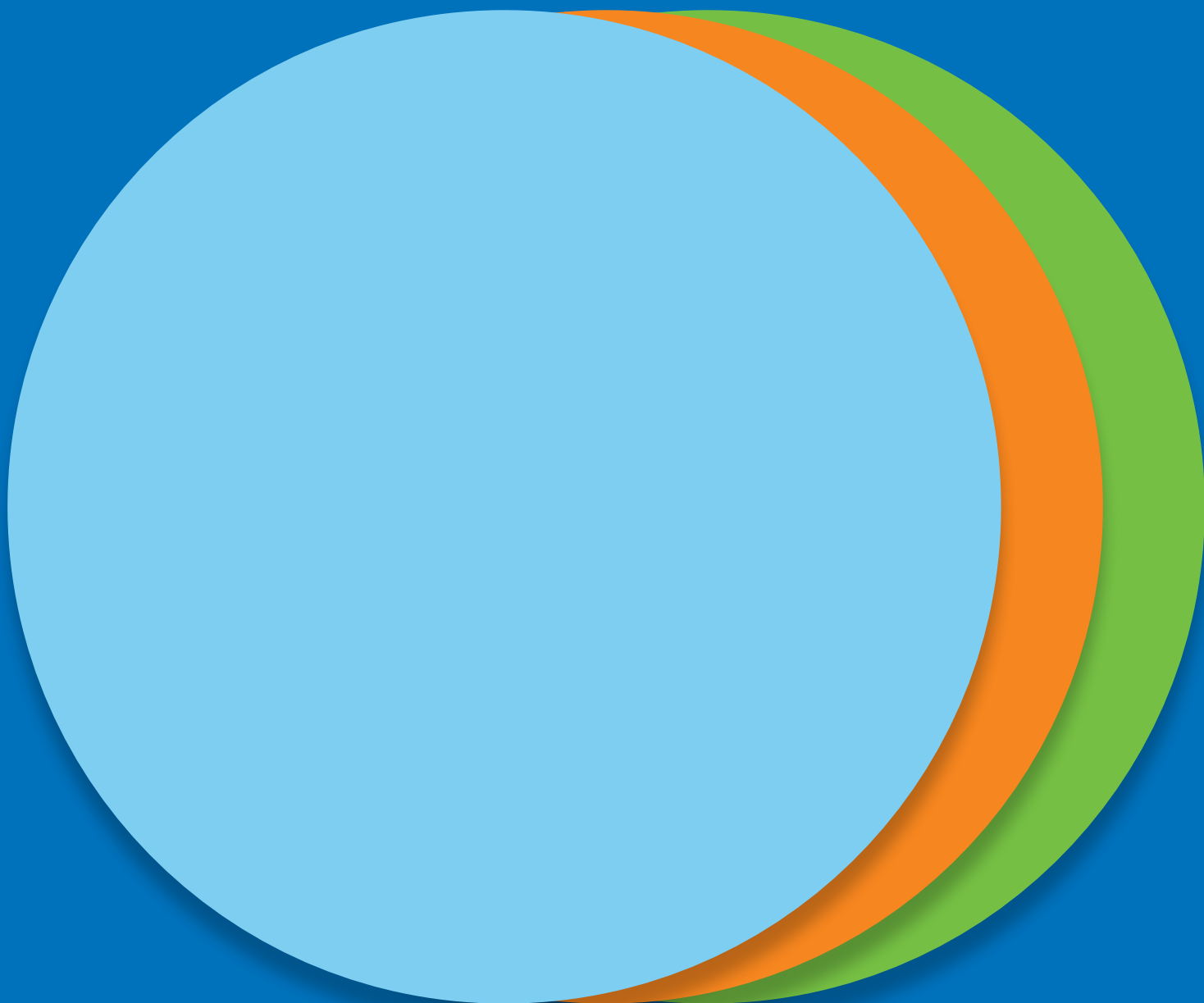

Praktijktoets Participatiewet in balans

De argumenten voor en tegen een selectie van
beleidsopties voor herziening van de Participatiewet

Petra van de Goorbergh
Albin van Latum
Eva Staal

Praktijktoets

Participatiewet in balans

De argumenten voor en tegen een selectie van
beleidsopties voor herziening van de Participatiewet

Auteurs

Petra van de Goorbergh
Albin van Latum
Eva Staal

Ontwerp

Leonie Lous
Anita Tjong
Monique Willemse

In opdracht van

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

De Argumentenfabriek

De ArgumentenFabriek

© BY NC ND 2025

www.argumentenfabriek.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Werkwijze	2
Opbrengst	3
Hoofdstuk 1 Arbeidsvermogen	5
1.1 Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid (AVA-I)	5
1.2 Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid (AVA-W)	5
Kenmerkenkaart AVA-I	6
Argumentenkaart AVA-I	8
Kenmerkenkaart AVA-W	10
Argumentenkaart AVA-W	12
Hoofdstuk 2 Inkomen	14
2.1 Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip	14
2.2 Vereenvoudigen begrippen voor partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting	14
Kenmerkenkaart Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip	16
Argumentenkaart Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip	18
Kenmerkenkaart Vereenvoudigen begrippen partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting	20
Argumentenkaart Vereenvoudigen begrippen partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting	22
Hoofdstuk 3 Brede intake en ondersteuning	25
Kenmerkenkaart Brede intake en ondersteuning	26
Argumentenkaart Brede intake en ondersteuning	28
Tot besluit	30
Namenlijst	30

Inleiding

Hoe maken we de Participatiewet eenvoudiger? Welke opties sluiten beter aan bij wat mensen nodig hebben? En hoe maken we de wet beter uitvoerbaar?

De huidige Participatiewet is uit balans. De wet, die sinds 2015 onder meer Wet werk en bijstand vervangt, is complex en mensen in de bijstand ervaren de wet vaak als hard en ingewikkeld. Gemeenten, die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Participatiewet, ervaren weinig ruimte om te doen wat in hun ogen nodig is. Het kabinet vindt het belangrijk dat mensen mee kunnen doen in de samenleving en dat zij kunnen rekenen op goede ondersteuning van de overheid als dat even niet lukt. Zowel als het gaat om werk en participatie als inkomen.

Het ministerie van SZW werkt binnen het programma Participatiewet in Balans aan voorstellen om de wet aan te passen op korte en lange termijn. Als onderdeel van deze uitwerking liet het ministerie een praktijktoets uitvoeren onder begeleiding van De Argumentenfabriek. Hierbij vroegen we deskundigen of de voorgestelde beleidsopties de knelpunten van de huidige Participatiewet¹ oplossen. Door de beperkte tijd is enkel een selectie van de beleidsopties getoetst.

Op 19 maart 2025 vond de praktijktoets plaats. De uitkomsten van de praktijktoets heeft het ministerie meegenomen bij het verder uitwerken van de beleidsopties. Dit betekent dat de definitieve voorstellen voor de herziening van de Participatiewet kunnen afwijken van de opties die zijn besproken in de praktijktoets. In deze publicatie beschrijven we de inhoud, vorm en belangrijkste bevindingen van de praktijktoets.

Werkwijze

Tijdens de praktijktoets toetsten we een aantal beleidsopties. Deze beleidsopties waren verdeeld over drie thema's:

1. Arbeidsvermogen

Beleids-opties die de ondersteuning verbeteren van mensen zonder arbeidsvermogen. Het gaat om:

- Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid – I.
- Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid – W.

2. Inkomen

Beleids-opties die bijdragen aan het vereenvoudigen van de wet en zorgen voor meer zekerheid van mensen over hun inkomen. Het gaat om:

- Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip.
- Vereenvoudigen begrippen voor partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting.

3. Werken en participatie

Beleids-optie die de ondersteuning van mensen naar werk en participatie verbetert. Het gaat om:

- Brede intake en ondersteuning.

Om tijdens de praktijktoets snel tot de kern te komen, heeft De Argumentenfabriek de beleidsopties beschreven in beknopte, heldere Kenmerkenkaarten. De Kenmerkenkaarten vormen de inhoud van de praktijktoets en zijn te lezen in de volgende hoofdstukken.

We verzamelden argumenten over alle beleidsopties. Per beleidsoptie beantwoordden de deskundigen samen de centrale vraag: wat zijn de belangrijkste argumenten voor en tegen? De deskundigen deden dit vooral vanuit hun eigen perspectief als ervaringskundige, beleidsmaker of uitvoerend professional bij gemeente of UWV,

1. Zie Probleemanalyse Participatiewet, 30 oktober 2024.

expert of vertegenwoordiger van de uitkeringsgerechtigde voor wie de beleidsoptie mogelijk gevolgen heeft. De tijd voor de praktijktoets was te kort om alle argumenten voor en tegen in kaart te brengen. Daardoor richten de meeste argumenten zich op het perspectief van de burger of uitkeringsgerechtigde. Om een goed beeld te krijgen, vroegen we deelnemers na te denken over de volgende vier categorieën:

- **Effectiviteit** – Welke knelpunten van de huidige Participatiewet lost deze beleidsoptie op?
- **Uitvoerbaarheid** – Is deze beleidsoptie uitvoerbaar? Denk aan organisatieniveau, werkvloer en professionals.
- **Eenvoud** – Is deze beleidsoptie uitlegbaar aan burgers en professionals?
- **Principes** – Wat zijn ethische argumenten voor en tegen deze beleidsoptie? Denk aan rechtvaardigheid of bestaanszekerheid.

De argumenten voor en tegen hebben we per beleidsoptie beschreven in Argumentenkaarten.

Voor een rijke opbrengst aan argumenten is een breed samengestelde groep deelnemers nodig. Van ervaringsdeskundige tot professional en van beleidsmaker tot uitvoerder. Hierom heeft het ministerie van SZW samen met De Argumentenfabriek met zorg inhoudelijke deskundigen geselecteerd die een relevant perspectief hebben op de beleidsopties. Een overzicht van de deelnemers is te vinden achterin deze publicatie.

Opbrengst

In de volgende hoofdstukken beschrijven we per thema de beleidsopties. Elke beleidsoptie kent naast een Kenmerkenkaart ook een Argumentenkaart. Deze kaarten geven een overzicht van opgehaalde argumenten voor en tegen de beleidsopties, gestructureerd naar de bovenstaande vier categorieën *effectiviteit, uitvoerbaarheid, eenvoud* en *principes*. Naast de kaarten geven we een overzicht van de huidige knelpunten en de belangrijkste doelen die het ministerie met de optie wil bereiken. Ook presenteren we de belangrijkste bevindingen op basis van de meningen van de deskundigen van de praktijktoets.

Het resultaat van het denkwerk is een gestructureerd overzicht van de geïnformeerde inschattingen van de deskundigen over wat de beleidsopties betekenen voor de Participatiewet. De deskundigen hebben we gevraagd uitspraken te doen op basis van hun expertise en hun ervaring. We inventariseerden de argumenten voor en tegen en hebben geen weging gemaakt van de argumenten.

Begrippenlijst

Wettelijk Minimumloon (WML)

Het loon dat werknemers vanaf 21 jaar en ouder minimaal moeten ontvangen als zij werken. Sinds 1 januari 2024 is dit een wettelijk minimumuurloon.

Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)

De wet regelt een bijstandsuitkering voor zelfstandig ondernemers die stoppen omdat ze onvoldoende inkomen uit hun bedrijf halen.

Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)

De wet regelt een bijstandsuitkering voor 50-plussers, die na hun vijftigste werkloos worden of recht krijgen op een WGA-uitkering.

Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong)

De wet regelt een uitkering voor mensen die vanaf jonge leeftijd door een ziekte of handicap niet kunnen werken. Met de invoering van de nieuwe 'Wajong 2015' is de oude Wajongregeling aangescherpt

Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir)

De wet regelt de toekenning, wijziging en terugvordering van inkomensafhankelijke tegemoetkomingen, zoals huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag en het kindgebonden budget.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Wet die gemeenten verplicht om mensen die door een beperking, ouderdom of sociale problemen niet op eigen kracht kunnen meedoen in de samenleving, te ondersteunen met zorg, hulp en voorzieningen.

Intramurale zorg

Zorg die wordt verleend tijdens een onafgebroken verblijf van meer dan 24 uur in een zorg- of verpleeginstelling.

Vermogenstoets

De vermogenstoets is een beoordeling van het vermogen van een persoon of huishouden om te bepalen of zij in aanmerking komen voor bepaalde voorzieningen, zoals bijstand.

Inkomenstoets

De inkomenstoets is een beoordeling van het inkomen van een persoon of huishouden om te bepalen of zij in aanmerking komen voor bepaalde regelingen of voorzieningen, zoals bijstand.

Kostendelersnorm

Een bepaling binnen de uitkeringsregeling waarbij de hoogte van de uitkering wordt verlaagd als een woning wordt gedeeld met één of meer meerderjarige personen.

CAK

Een uitvoeringsorganisatie die financiële taken vervult binnen de langdurige zorg, zoals het innen van de eigen bijdrage voor de WMO.

Instrumenten uit de Participatiewet

De Participatiewet biedt gemeenten instrumenten om de arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidsbeperking of een grote afstand tot de arbeidsmarkt te bevorderen, zoals loonkostensubsidie, beschut werk en jobcoaching.

Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG)

Het BUIG-budget is een uitkering van het Rijk waarmee gemeenten uitkeringen op basis van de Participatiewet, IOAW, IOAZ, het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen kan bekostigen. Ook de inzet van loonkostensubsidies valt onder het BUIG-budget.

Hoofdstuk 1

Arbeidsvermogen

In dit hoofdstuk beschrijven we twee beleidsopties van de Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid (AVA): de AVA-I en de AVA-W.

Dit is een voorstel voor mensen die langdurig geen arbeidsvermogen hebben. De twee beleidsopties lijken grotendeels op elkaar. Het ministerie kan uiteindelijk één van de hier beschreven opties voorstellen of alternatieve opties die mogelijk elementen bevatten van deze opties.

De AVA-W wijkt op enkele punten af van de AVA-I. Die verschillen zijn cursief gemarkeerd in de Kenmerkenkaart voor de AVA-W. De afkortingen AVA-I en AVA-W zijn ‘werktitels’. De AVA-I sluit aan bij de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ). De AVA-W vervangt de Wajong voor nieuwe instroom.

De twee beleidsopties AVA-I en AVA-W zijn regelingen. De beleidsopties in hoofdstuk 2 en 3 zijn geen regelingen en gaan over het vereenvoudigen van begrippen en het intakeproces. Hierom wijkt de indeling van de Kenmerkenkaart van AVA-I en AVA-W af van die van de andere beleidsopties.

1.1 Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid (AVA-I)

De huidige Participatiewet gaat uit van een vangnet voor inkomensondersteuning als aanvulling op eigen middelen, gekoppeld aan een verplichting om te (gaan) werken. Het uitgangspunt is dat mensen zo kort mogelijk een bijstandsuitkering krijgen, dat zij worden gestimuleerd om te werken en dat zij kunnen werken.

Voor een groep binnen de Participatiewet zijn dit echter geen realistische aannames. Het gaat om mensen bij wie na hun 18e of tijdens hun studie een beperking is ontstaan door ziekte of handicap, waardoor zij geen arbeidsvermogen hebben. Zij kunnen geen aanspraak maken op de ‘Wajong 2015’. Als zij niet verzekerd zijn voor arbeidsongeschiktheid, blijft alleen de Participatiewet over voor inkomen.

De AVA-I biedt mensen langdurig zonder arbeidsvermogen inkomensafhankelijkheid en een bestaansminimum. Zij zijn met deze regeling voor hun inkomen minder afhankelijk van een verdienende partner. De regeling maakt het mogelijk om te sparen zonder risico op verlies van uitkering wat mensen meer zekerheid geeft over hun inkomen. We beschrijven de belangrijkste kenmerken van de AVA-I in de Kenmerkenkaart op pagina 7.

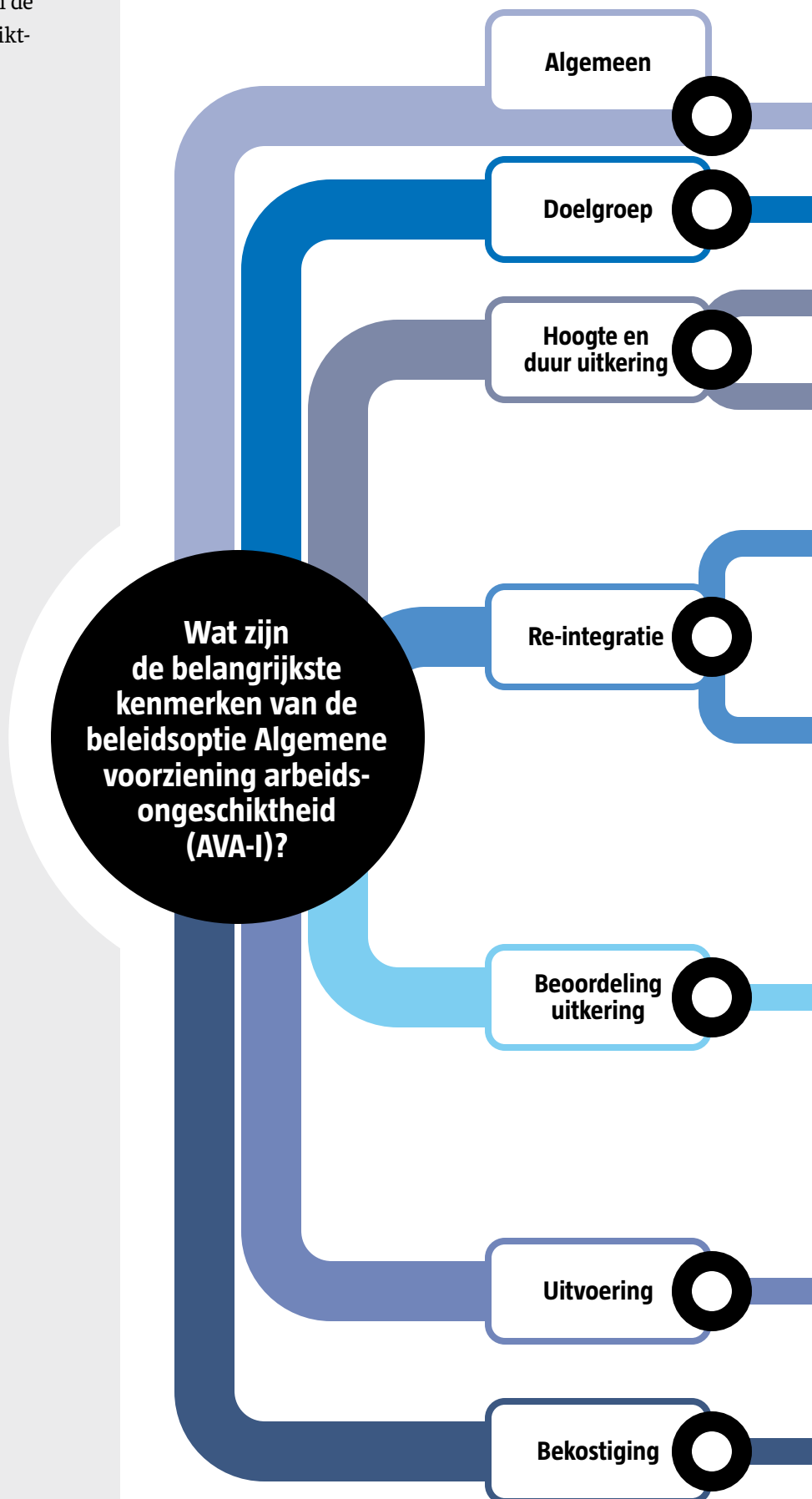
1.2 Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid (AVA-W)

Mensen zonder arbeidsvermogen, bij wie de beperking voor of na hun 18e of tijdens hun studie is ontstaan, krijgen toegang tot de AVA-W. Dit geldt niet als zij verzekerd zijn voor arbeidsongeschiktheid, zoals via de WIA. Anders dan bij de AVA-I vervangt deze regeling de Wajong voor nieuwe instroom. Dit betekent dat de Wajong blijft bestaan voor bestaande groepen, maar is afgesloten voor nieuwe aanvragen.

De AVA-W wijkt op een aantal punten af van de AVA-I. Mensen zijn met deze regeling voor hun inkomen onafhankelijk van een verdienende partner doordat er geen toets is op partnerinkomen, vermogen of kostendelersnorm. UWV en niet de gemeente voert de regeling uit. Jonggehandicapten die zeker nooit kunnen werken, mogen eerder instromen in de regeling, tussen hun 18e en 28e. We beschrijven de belangrijkste kenmerken van de AVA-W in de Kenmerkenkaart op pagina 11.

Kenmerkenkaart AVA-I

Deze kaart beschrijft de kenmerken van de Algemene voorziening Arbeidsongeschiktheid-I voor mensen die langdurig geen arbeidsvermogen hebben.

Wat zijn algemene kenmerken?

- De Wajong en de Participatiewet blijven bestaan.

Wat is de doelgroep?

- De voorziening is voor mensen tussen 28 en 67 jaar met langdurig geen arbeidsvermogen.

Hoe hoog is de uitkering?

- De hoogte van de uitkering is 50 procent van het Wettelijk Minimum Loon (WML) of 70 procent van WML voor alleenstaanden.

Wat is de duur van de uitkering?

- Mensen ontvangen de uitkering tot maximaal AOW-leeftijd.

Wat zijn de re-integratieverplichtingen?

- Mensen met een uitkering zijn niet verplicht om te re-integreren of te participeren.
- Mensen met een uitkering mogen wel (arbeidsmatig) participeren.
- Mensen krijgen als zij dit willen passende ondersteuning naar werk.
- Voor passende ondersteuning van mensen kunnen gemeenten instrumenten uit de Participatiewet inzetten.
- Voor mensen met een uitkering die gaan werken wordt hun inkomen verrekend met de uitkering, zoals in de Participatiewet.

Wat zijn rechten bij re-integratie?

- Voor mensen met een uitkering die werken vindt verrekening van hun inkomen met de uitkering plaats.
- Voor mensen met een uitkering die werken, vindt de herbeoordeling pas twee jaar na de start van hun baan plaats.
- Als uit de herbeoordeling na twee jaar blijkt dat iemand arbeidsvermogen heeft eindigt het recht op uitkering.
- De uitkering komt weer tot betaling als werken niet lukt.

Hoe wordt het recht op uitkering beoordeeld?

- Mensen hebben in de vijf jaar voor de regeling geen inkomsten uit werk in een aaneengesloten periode van zes maanden.
- Mensen hebben geen arbeidsvermogen als sociaal medische beoordeling toont dat zij niet voldoen aan een van deze criteria:
 - Je kunt een taak uitvoeren in een arbeidsorganisatie.
 - Je hebt basale werknemersvaardigheden.
 - Je kunt minimaal een uur aaneengesloten werken.
 - Je bent minimaal vier uur per dag belastbaar of kan in minimaal twee uren WML realiseren.
- De regeling kent geen vermogenstoets en geen toets op de kostendelersnorm.
- De regeling kent geen optie om eerder dan na vijf jaar zonder arbeidsvermogen in te stromen.
- Het recht op uitkering herleeft als er binnen vijf jaar na het eindigen van het recht de mogelijkheid om te werken verslechterd.
- Optie 1. Er is geen partnerinkomenstoets.
- Optie 2. Bij een partnerinkomen van meer dan 140 procent WML uit arbeid ontvangen mensen geen uitkering.

Hoe verloopt de aanvraag?

- Gemeenten voeren deze regeling uit.
- Mensen vragen de uitkering aan bij de gemeente.
- Gemeenten zijn verplicht aanvragers te ondersteunen als zij dit willen via een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- Gemeente en aanvrager spreken af wie het proces coördineert.
- Aanvrager kan de gemeente machtigen om de sociaal medische beoordeling aan te vragen.
- Gemeente is verplicht om een dossier samen te stellen voor de aanvraag ongeacht wie de beoordeling aanvraagt.

Hoe wordt de regeling bekostigd?

- De regeling wordt door het Rijk bekostigd via het BUIG-budget.

Argumentenkaart AVA-I

Deze kaart beschrijft de argumenten voor en tegen de AVA-I voor de categorieën *effectiviteit*, *uitvoerbaarheid*, *eenvoud* en *principes*.

De regeling biedt rust en inkomenszekerheid aan mensen zonder arbeidsvermogen. Door een realistische toets hebben mensen namelijk recht op een uitkering zonder een partnertoets (behalve bij een hoger partnerinkomen). Voor instroom is inzet op re-integratie nodig voordat iemand in de regeling kan komen. Het voorstel gaat uit van een periode van vijf jaar. Gemeenten moeten hierbij ondersteuning bieden. De keerzijde is dat de regeling pas na vijf jaar beschikbaar is voor mensen, ook als werken eerder niet lukt.

De regeling is makkelijker uitvoerbaar omdat gemeenten de doelgroep vaak al kennen. Ook hoeven gemeenten geen vermogenstoets te doen. Gemeenten besparen hierdoor tijd en uitvoeringskosten. Tegelijk vraagt de verplichte re-integratie-ondersteuning in de vijf jaar voorafgaand aan de regeling veel inzet, kennis en middelen van gemeenten. De aanvraag voor een uitkering is minder stressvol, omdat mensen de gemeente kunnen vragen een dossier samen te stellen. Wel kan het voor hen lastig zijn om zelf te bepalen wanneer zij dat dossier moeten opvragen.

De regeling biedt mensen meer zekerheid over hun inkomen. De Wajong blijft bestaan. Een keerzijde is dat de regeling moeilijk uitlegbaar is voor mensen met arbeidsbeperkingen die nog wél kunnen werken, omdat zij niet in aanmerking komen voor deze regeling. Ook kan de gecombineerde rol van de gemeente – als dossierbeheerder, beoordelaar en uitkeringsverstrekker – voor mensen onduidelijk zijn.

Wat zijn de belangrijkste argumenten voor en tegen de AVA-I?

Effectiviteit

Uitvoerbaarheid

Eenvoud

Principes

De AVA-I draagt bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Voor

- De regeling biedt mensen rust en inkomenszekerheid.
- De regeling is onder voorwaarden toegankelijk voor alle burgers van 28 tot 67 jaar.
- Mensen hebben sneller recht op een uitkering door een realistische toets op langdurig geen arbeidsvermogen.
- De regeling kent geen partnertoets, tenzij een partner een inkomen heeft van meer dan 140% WML.
- Als iemand kan werken is het mogelijk om de uitkering aan te vullen met inkomen.

De AVA-I draagt niet bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Tegen

- Instromen in de regeling kan alleen na vijf jaar langdurig geen arbeidsvermogen en niet eerder als werken echt niet lukt.

De AVA-I is beter uitvoerbaar

Voor

- Gemeenten kennen mensen uit de doelgroep (WMO, VSO PRO) waardoor de regeling voor hen makkelijker is uit te voeren.
- Mensen kunnen zelf de gemeente vragen een dossier te maken, wat hen minder stress en tijd kost.
- Het kost gemeenten minder tijd om het recht op uitkering te beoordelen, omdat er geen vermogenstoets is.
- De uitvoeringskosten van gemeenten dalen doordat gemeenten minder hoeven te controleren.
- De onafhankelijk cliëntondersteuner helpt mensen waardoor de uitkeringsaanvraag voor hen makkelijker is.
- Gemeenten kunnen de regeling eenvoudig uitvoeren, omdat er weinig verandert in situaties van uitkeringsgerechtigden.

De AVA-I is minder uitvoerbaar

Tegen

- Gemeenten zijn verplicht mensen vijf jaar vóór de regeling te ondersteunen bij re-integratie, dit kost tijd, kennis en geld.
- Gemeenten zijn nu niet voldoende toegerust om mensen intensief te ondersteunen, terwijl de regeling dit wel vereist.
- Gemeenten hebben meer middelen nodig om de regeling uit te kunnen voeren.
- Mensen kunnen zelf de gemeente vragen een dossier te maken voor de aanvraag, wat gemeenten meer tijd kost.
- Voor sommige mensen is het lastig om zelf te bepalen of het nodig is om een dossier op te vragen bij de gemeente.

De AVA-I is beter uitlegbaar aan burgers en professionals

Voor

- De Wajong blijft naast de AVA-I bestaan.
- Mensen die geen recht hebben op Wajong, hebben onder voorwaarden wel recht op een AVA-uitkering.
- Mensen met een AVA-uitkering hebben zekerheid over hun inkomen.
- De regeling geeft mensen meer zekerheid doordat er geen vermogenstoets of kostendelersnorm is.

De AVA-I is minder uitlegbaar aan burgers en professionals

Tegen

- De regeling is moeilijk uit te leggen aan mensen met arbeidsbeperkingen die wél arbeidsvermogen hebben.
- Gemeenten regelen een dossier, vragen een beoordeling aan én verstrekken de uitkering, wat onduidelijk kan zijn voor de aanvrager.

De AVA-I past bij ethische principes

Voor

- Mensen zonder arbeidsvermogen hebben recht op een AVA-uitkering en blijven niet onterecht in de bijstand.
- Mensen hebben gedurende vijf jaar voor de AVA-I recht op ondersteuning naar passend werk.
- Mensen hebben recht op zelfontplooiing, ontwikkeling en ondersteuning hierbij van de gemeente.
- Als mensen een uitkering hebben mogen ze participeren zonder verlies van uitkering.
- De re-integratieplicht eindigt na vijf jaar, mensen behouden wel de mogelijkheid tot ondersteuning.

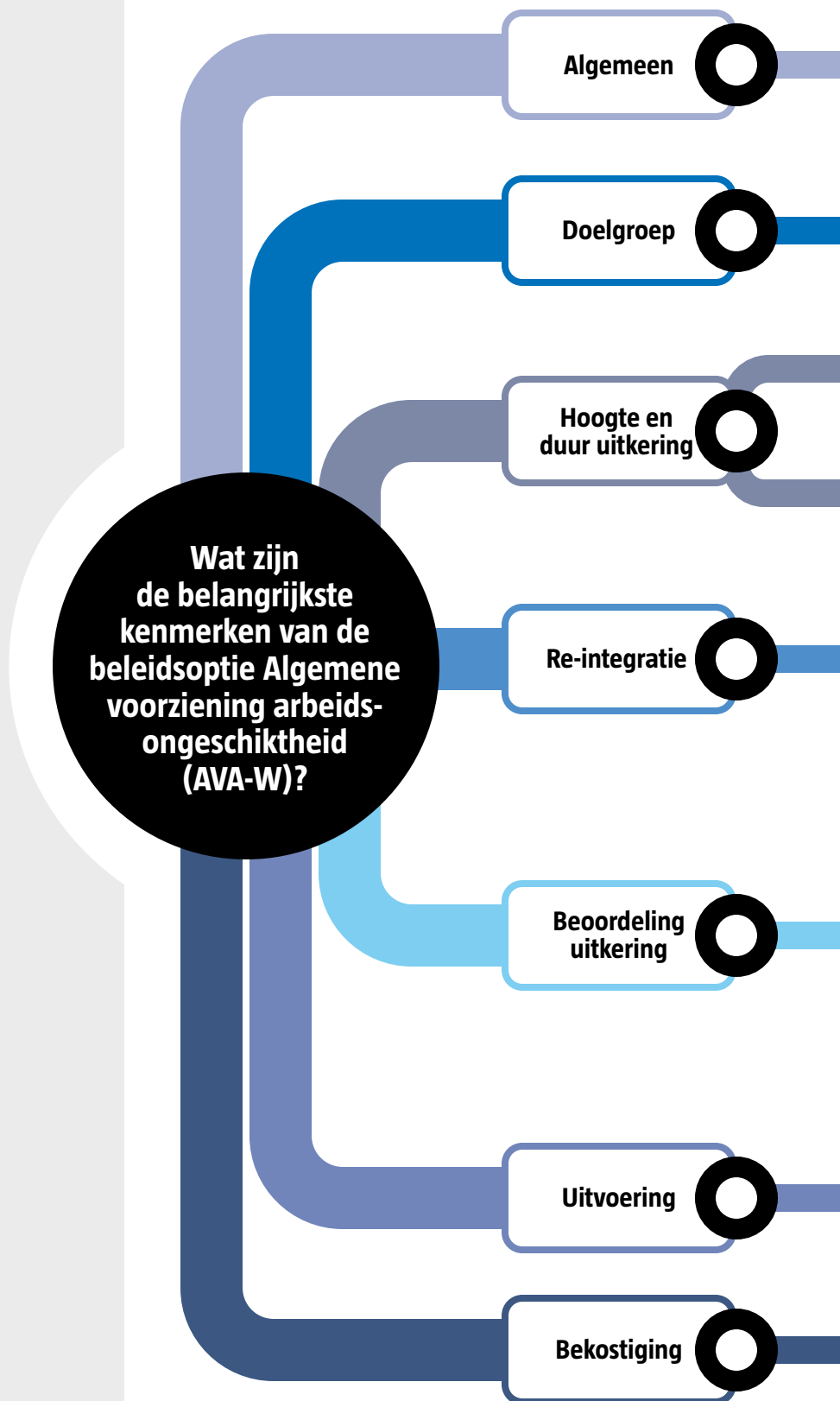
De AVA-I is in strijd met ethische principes

Tegen

- Mensen die duidelijk niet kunnen werken moeten vijf jaar wachten voordat ze in de regeling kunnen instromen.

Kenmerkenkaart AVA-W

Deze kaart beschrijft de kenmerken van de AVA-W voor mensen die langdurig geen arbeidsvermogen hebben. De AVA-W wijkt op enkele punten af van de AVA-I. Deze verschillen zijn 'cursief' gemarkeerd in deze kaart.

Wat zijn algemene kenmerken?

- De Participatiewet blijft bestaan.
- De huidige Wajong blijft bestaan, maar er is geen nieuwe instroom mogelijk.
- Jonggehandicapten hebben als zij aan de voorwaarden voldoen recht op een AVA-W.
- Maximale inzet op re-integratie in de 5 jaar voorafgaand aan de aanvraag van de voorziening of mensen krijgen ontheffing voor re-integratie.

Wat is de doelgroep?

- Mensen van 28 tot 67 jaar met langdurig geen arbeidsvermogen en geen recht op een andere arbeidsongeschiktheidsverzekering.

Hoe hoog is de uitkering?

- Optie 1. De hoogte van de uitkering is 75 procent van WML.
- Optie 2. De hoogte van de uitkering is 70 procent van WML.
- Optie 3. De hoogte van de uitkering is 50 procent van WML of 70 procent van WML voor alleenstaanden.

Wat is de duur van de uitkering?

- Mensen ontvangen de uitkering tot maximaal AOW-leeftijd.

Wat zijn de re-integratieverplichtingen?

- Mensen met een uitkering zijn niet verplicht om te re-integreren of te participeren.
- Mensen met een uitkering mogen wel (arbeidsmatig) participeren.
- Mensen krijgen als zij dit willen passende ondersteuning naar werk.
- Voor ondersteuning naar werk zijn instrumenten als beschut werk, proefplaatsing en werkvoorzieningen beschikbaar.
- Inkomsten tellen mee voor de uitkering, met dezelfde vrijstelling als in de Wajong.
- De uitkering komt weer tot betaling als werken niet lukt.

Hoe wordt het recht op uitkering beoordeeld?

- Mensen hebben in de vijf jaar voor de regeling geen inkomsten uit werk in een aaneengesloten periode van zes maanden.
- Mensen hebben zich in de vijf jaar voor de aanvraag voldoende ingespannen voor re-integratie of hebben ontheffing gekregen.
- Mensen hebben geen arbeidsvermogen als sociaal medische beoordeling toont dat zij niet voldoen aan een van deze criteria:
 1. Je kunt een taak uitvoeren in een arbeidsorganisatie.
 2. Je hebt basale werknemersvaardigheden.
 3. Je kunt minimaal een uur aaneengesloten werken.
 4. Je bent minimaal vier uur per dag belastbaar of kan in minimaal twee uren WML realiseren.
- Jonggehandicapten die zeker nooit kunnen werken, mogen tussen hun 18e en 28e instromen in de regeling.
- De voorziening kent geen partnerinkomens- en vermogenstoets of toets op de kostendelersnorm.

Hoe verloopt de aanvraag?

- UWV voert deze regeling uit.
- Gemeenten zijn verplicht aanvragers te ondersteunen als zij dit willen via een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- Gemeente en aanvrager spreken af wie het proces coördineert.
- Aanvrager kan de gemeente machtigen om de uitkering aan te vragen bij UWV.
- Gemeente is verplicht om een dossier samen te stellen voor de aanvraag ongeacht wie de beoordeling aanvraagt.

Hoe wordt de regeling bekostigd?

- De regeling wordt bekostigd door het Rijk aan UWV via collectieve middelen.

Argumentenkaart AVA-W

Deze kaart beschrijft de argumenten voor en tegen de Algemene voorziening arbeidsongeschiktheid-W voor de categorieën *effectiviteit, uitvoerbaar, eenvoud en principes*.

Deze regeling biedt mensen een bestaansminimum en inkomensafhankelijkheid. Het is mogelijk om eerder van de regeling gebruik te maken als werken gedurende een langere periode echt niet lukt. De keerzijde is dat mensen die tijdelijk geen arbeidsvermogen hebben buiten de regeling vallen en dit hen kan ontmoedigen om te gaan werken in de periode voorafgaand aan de aanvraag. Vooral bij medische beperkingen is het lastig om de inzet op re-integratie in de vijf jaar voorafgaand aan de regeling te beoordelen.

Gemeenten besparen tijd en kosten omdat zij geen toets op partnerinkomen of vermogen hoeven uit te voeren. Tegelijkertijd zijn gemeenten afhankelijk van het UWV voor het uitvoeren van de regeling. Dit vereist meer afstemming tussen UWV en gemeenten, vergroot de kans op fouten en is tijdrovender.

De regeling biedt duidelijkheid en zekerheid aan mensen met een uitkering. Zij weten waar ze aan toe zijn, omdat het inkomen vaststaat. Daarmee sluit deze regeling aan bij principes zoals eerlijkheid en onafhankelijkheid. Een andere kant is dat in deze regeling mensen die nu in de Wajong zouden instromen er mogelijk op achteruit gaan. Ook is het niet voor iedereen mogelijk om eerder in te stromen en vallen sommige mensen tussen wal en het schip. Dit leidt tot verschillen tussen mensen en kan men als onrechtvaardig ervaren.

Wat zijn de belangrijkste argumenten voor en tegen de AVA-W?

Effectiviteit

Uitvoerbaarheid

Eenvoud

Principes

De AVA-W draagt bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Voor

- Maximale inzet op re-integratie in de vijf jaar vóór de regeling draagt bij aan een passende ondersteuning voor mensen.
- Jonggehandicapten die vanaf 18 jaar langdurig geen arbeidsvermogen hebben, kunnen een uitkering krijgen.
- De regeling kent geen partnertoets, waardoor mensen onafhankelijk zijn van hun partner.
- Mensen worden niet meteen beoordeeld op hun arbeidsvermogen en kunnen zonder 'label' aan het werk, dit stimuleert participatie.

De AVA-W draagt niet bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Tegen

- Mensen met tijdelijk geen arbeidsvermogen worden ontmoedigd om in de periode voor de aanvraag te gaan werken.
- De mogelijkheid tot versnelde instroom is niet voor de hele groep Wajongers mogelijk.
- Sommige mensen met een medische beperking vallen niet onder de regeling en raken daardoor tussen wal en schip.
- Mensen die in aanmerking komen voor beschermt werk vallen niet onder de regeling.
- Deze regeling legt het recht op ondersteuning voor mensen niet vast.

De AVA-W is beter uitvoerbaar

Voor

- Het kost gemeenten minder tijd om het recht op uitkering te beoordelen, omdat er geen partner- en vermogenstoets is.
- Mensen kunnen zelf de gemeente vragen een dossier te maken, wat hen minder stress en tijd kost.
- De uitvoeringskosten van gemeenten dalen doordat gemeenten minder hoeven te controleren.
- De onafhankelijk cliëntondersteuner helpt mensen waardoor de uitkeringsaanvraag voor hen makkelijker is.

De AVA-W is minder uitvoerbaar

Tegen

- Gemeenten zijn afhankelijk van UWV bij uitvoering van de regeling.
- UWV voert de regeling uit in plaats van de gemeente, wat onduidelijk maakt wie contact heeft met uitkeringsaanvragers.
- De uitvoering van de regeling vergt afstemming tussen UWV en gemeenten, wat de kans op fouten vergroot.
- Maatwerk is onmogelijk door de voorwaarde van vijf jaar geen werk in een periode langer dan zes maanden vóór de regeling.
- Gemeenten kunnen aanvragen bij UWV indienen wat leidt tot meer aanvragen en een groter risico op misbruik.
- UWV heeft te weinig capaciteit om de regeling uit te voeren.

De AVA-W is beter uitlegbaar aan burgers en professionals

Voor

- Mensen met een uitkering hebben helderheid over hun inkomen.
- De regeling geeft mensen zekerheid doordat er geen partner-, vermogenstoets en kostendelersnorm is.

De AVA-W is minder uitlegbaar aan burgers en professionals

Tegen

- Het is onduidelijk wat er met de jongeren tussen 18 en 28 jaar gebeurt.
- Voor sommige mensen is het startmoment van maximale re-integratie lastig te bepalen door medische beperkingen.
- Het is voor mensen onduidelijk dat zij na vijf jaar inzet op re-integratie een uitkering kunnen aanvragen.

De AVA-W past bij ethische principes

Voor

- De regeling is rechtvaardig omdat mensen met langdurig geen arbeidsvermogen recht hebben op een uitkering.
- De regeling biedt mensen meer rust en zekerheid over hun inkomen en versterkt hun bestaanszekerheid.

De AVA-W is in strijd met de ethische principes

Tegen

- Mensen die nu in de Wajong zouden instromen gaan er met deze regeling mogelijk op achteruit.
- De regeling is niet eerlijk voor wie na zijn 28e niet voldoet, omdat de mogelijkheid tot versnelde instroom ontbreekt.
- De regeling is niet eerlijk voor mensen met arbeidsbeperkingen die wel arbeidsvermogen hebben.

Hoofdstuk 2

Inkomen

In dit hoofdstuk beschrijven we twee beleidsopties: het vereenvoudigen van het vermogens- en inkomensbegrip en het vereenvoudigen van de begrippen voor partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting. Voor beide beleidsopties beschrijven we een Kenmerkenkaart en een Argumentenkaart.

2.1 Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip

Vereenvoudigen vermogensbegrip

Bij het beoordelen van een bijstandsaanvraag kijkt een gemeente naar het beschikbare vermogen van de aanvrager, verminderd met eventuele schulden. Alles boven de wettelijke vermogensgrens in de Participatiewet telt mee. Als iemand meer vermogen heeft dan het vrij te laten bedrag in de Participatiewet, vervalt het recht op bijstand.

Dit systeem is complex in de uitvoering. Vooral doordat mensen tijdens de bijstandperiode wijzigingen in hun vermogen nauwkeurig moeten bijhouden en doorgeven. Gemeenten hanteren ook verschillende interpretaties, bijvoorbeeld over of een auto meetelt als vermogen of niet. Dit leidt tot verschillen tussen mensen die zij als onrechtvaardig ervaren.

Ook sluit het vermogensbegrip niet aan bij het algemene beeld van mensen wat 'veel geld' is. Kleinere bezittingen, zoals een caravan of spaargeld van kinderen, tellen mee. Dit roept vragen op over de redelijkheid van het beleid.

Deze optie stelt voor het systeem om te keren: alleen duidelijk benoemde vermogensbestanddelen tellen mee. Wat niet genoemd is, blijft buiten beschouwing.

Inkomensbegrip

In de huidige Participatiewet telt vrijwel elk middel mee bij het bepalen van het recht op en de hoogte van de bijstand. De vele uitzonderingen en interpretatiemogelijkheden zorgen voor onduidelijkheid bij burgers over wat zij moeten melden. De regels zijn ook gedetailleerd en verschillen per gemeente, wat leidt tot ongelijke behandeling van mensen in vergelijkbare situaties.

In deze optie tellen hoofdzakelijk expliciet benoemde inkomsten, zoals loon, winst uit onderneming en inkomen uit (eigen) woning, mee als inkomen. Andere vormen van inkomsten, zoals hand- en spandiensten of hobbymatige verkoop, tellen niet mee omdat ze lastig zijn te waarderen of als onredelijk worden gezien om te verrekenen.

We beschrijven de belangrijkste kenmerken van het vermogens- en inkomensbegrip in de Kenmerkenkaart op pagina 17.

2.2 Vereenvoudigen begrippen voor partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting

Partnerbegrip

In de huidige Participatiewet wordt het partnerschap beoordeeld op basis van de feitelijke situatie, zoals het hebben van een gezamenlijke huishouding. Dit leidt tot onduidelijkheid en soms onbedoelde gevolgen: ook mensen die om andere redenen samenwonen, zoals familieleden, kunnen als partner worden aangemerkt. Tegelijkertijd sluiten de bestaande regels niet goed aan bij de veranderde vormen van samenleven. Het traditionele onderscheid tussen alleenstaand en gehuwd is hierdoor steeds minder toepasbaar, wat verwarring, fouten en terugvorderingen veroorzaakt.

Deze optie gaat uit van een objectief partnerbegrip, zoals in de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir). Hierbij wordt aan de hand van duidelijke criteria – zoals een huwelijk, een gezamenlijk kind of een gedeeld huis – bepaald of iemand een partner is.

Begrip Mantelzorg

Mantelzorg is de onbetaalde en langdurige zorg die iemand geeft aan een partner, familielid, vriend of buur met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking.

Mantelzorg aan huis kan belangrijk zijn voor hulpbehoevenden. Soms is deze zorg zo intensief dat de mantelzorger bij iemand inwoont. Dit leidt ertoe dat een gezamenlijke huishouding wordt aangemerkt, wat gevolgen heeft voor het recht op bijstand. Mensen ervaren dit als een boete op mantelzorg, wat samenwonen ontmoedigt.

In deze optie wordt een individueel uitkeringsrecht binnen de algemene bijstand ingevoerd waardoor inwonende mantelzorgers hun recht op bijstand behouden.

Begrip Verblijf in een inrichting

‘Verblijf in een inrichting’ betekent wonen in een zorginstelling, vaak op basis van een indicatie voor langdurige zorg. Hiervoor geldt een lagere bijstandsnorm, bedoeld als zak- en kleedgeld, omdat woon- en zorgkosten grotendeels wegvallen. In nieuwe woon- en zorgvormen is dat anders: mensen blijven huur, servicekosten en eigen bijdragen betalen, waardoor de norm niet toereikend is. Ook ontbreekt een overgangstermijn voor mensen die tijdelijk en daarna permanent verblijven in een inrichting.

In deze optie is de definitie van inrichting begrensd, waardoor woonvormen zonder vergoeding van woonkosten hier niet onder vallen. Bij een tijdelijke opname in een inrichting blijft de uitkering gelijk.

We beschrijven de belangrijkste kenmerken van de begrippen partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting op pagina 21.

Kenmerkenkaart Vereenvoudigen Vermogens- en inkomensbegrip

Deze kaart beschrijft de kenmerken
voor het vereenvoudigen van het
vermogens- en inkomensbegrip.

Wat zijn de algemene kenmerken?

- Wie bijstand aanvraagt, moet laten zien hoeveel vermogen en inkomen hij of zij heeft.

Wat houdt de beleidsoptie vereenvoudigen vermogensbegrip in?

- De Participatiewet regelt welke goederen of onderdelen onder het vermogensbegrip vallen.
- Goederen of onderdelen die niet in de Participatiewet zijn opgenomen maken geen deel uit van het vermogen.
- Een meer objectieerbare en limitatieve definitie van vermogen.
- De eigen woning heeft een hogere, aparte vrijstelling, passend bij de gestegen huizenprijzen.
- Direct opeisbare schulden, zoals studieschulden en leningen bij familie, gaan van het vermogen af.
- De grenzen voor vermogensvrijlating worden verhoogd.

Wat wordt onder andere als vermogen gezien?

- Bank- en spaartegoeden.
- Aandelen, obligaties, winstbewijzen en opties.
- Vorderingen zoals uitgeleend geld en contact geld.
- Eigen woning.
- Tweede woning en overig geregistreerd onroerend goed.
- Cryptovaluta.
- Voertuigen met een officiële kentekenregistratie, waarbij een vrijstelling geldt.

Wat houdt de beleidsoptie vereenvoudigen inkomensbegrip in?

- De Participatiewet regelt de belangrijkste inkomstencategorieën die onder het inkomensbegrip vallen.
- Inkomsten die niet in de Participatiewet zijn benoemd, vallen niet onder het inkomensbegrip.
- Een meer objectieerbare en beperkte definitie van inkomen.
- Gemeenten maken zoveel mogelijk gebruik van objectieve data uit systemen zoals van Belastingdienst, UWV en gemeenten.

Wat wordt onder andere als inkomsten gezien?

- Loon uit arbeid, inclusief vakantiegeld en vergoedingen.
- Winst uit onderneming waaronder zelfstandige arbeid minus aannemelijk gemaakte onkosten.
- Overige inkomsten uit arbeid.
- Partneralimentatie.
- Inkomen uit (eigen) woning, zoals huur, na aftrek van aannemelijk gemaakt kosten.
- Vrijwilligersvergoeding(en).
- Renteloze (geld)lening.
- Middelen van minderjarige kinderen boven 6.042 euro per jaar.
- Teruggave van te veel betaalde Inkomstenbelasting.

Wat valt onder andere niet (meer) onder inkomsten?

- Giften.
- Inkomsten uit sparen en beleggen.
- Inkomen bedoeld voor de oude dag, zoals lijfrente.
- Op geld waardeerbare activiteiten in de context van burgerschap (hand- en spandiensten).
- Hobbymatige verkoop zonder commercieel karakter.
- Inkomen van minderjarige kinderen tot maximaal 200 euro per jaar.
- Transitievergoeding na ontslag.
- Gokopbrengsten en loterijprijzen tot de maximale vermogensvrijstelling.
- Besparingen op algemene kosten van bestaan.

Argumentenkaart Vereenvoudigen vermogens- en inkomensbegrip

Deze kaart beschrijft de argumenten voor en tegen de beleidsopties voor het vereenvoudigen van het vermogens- en inkomensbegrip voor de categorieën *effectiviteit*, *uitvoerbaarheid*, *eenvoud* en *principes*.

De vereenvoudigde begrippen sluiten beter aan op de belevingswereld van mensen. Dit draagt bij aan de eenvoud en uitvoerbaarheid van de Participatiewet. Doordat gemeenten zoveel mogelijk gegevens zelf aanleveren, maken mensen zich minder zorgen. Ook kunnen aanvragen eenvoudig en op een vergelijkbare manier door gemeenten worden getoetst. Dit betekent een zeker en voorspelbaar inkomen voor mensen.

Tegelijkertijd kan een strikte definitie van inkomen mensen aanzetten tot calculerend gedrag, omdat zij dan bewuster keuzes maken om hun inkomen kunstmatig laag te houden. Doordat gemeenten veel informatie zelf verzamelen is er minder persoonlijk contact. Hierdoor kunnen gemeenten bepaalde persoonlijke informatie over mensen missen die niet uit de systemen zijn te halen.

Legenda

- Vermogen en inkomen
- Inkomen
- Vermogen

**Wat zijn
de belangrijkste
argumenten voor en
tegen de beleidsopties
vereenvoudigen van
vermogens- en
inkomens-
begrip?**

Effectiviteit

**Uitvoerbaar-
heid**

Eenvoud

Principes

De beleidsopties dragen bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Voor

- Gemeenten verzamelen zelf zoveel mogelijk gegevens, zodat inkomens- en vermogensbepaling aansluit bij andere regelingen.
- Een eenduidig inkomensbegrip geeft mensen meer zekerheid over wat als inkomen wordt gezien.
- Een helder inkomensbegrip zorgt voor een meer voorspelbaar inkomen bij het wisselen tussen werk en bijstand.

De beleidsopties dragen niet bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Tegen

- Een limitatieve definitie van vermogen en inkomen moedigt calculerend gedrag van mensen aan.
- De regeling bepaalt wat geldt als inkomen en vermogen, waardoor nieuwe middelen niet meetellen.
- Minder persoonlijk contact betekent minder informatie, zoals bankafschriften, waardoor extra inzichten verloren gaan.
- Onbetrouwbare data in overheidssystemen kunnen leiden tot verkeerde besluitvorming.

De beleidsopties zijn beter uitvoerbaar

Voor

- Gemeenteprofessionals werken efficiënter omdat ze dezelfde gegevens niet steeds opnieuw hoeven op te vragen.
- De administratieve bewijslast voor mensen is laag doordat gemeenten zoveel mogelijk zelf gegevens verzamelen.
- Gemeenten verzamelen zelf informatie, waardoor er meer tijd is voor persoonlijk contact met burgers met complexe vragen.

De beleidsopties zijn minder uitvoerbaar

Tegen

- Gemeenteprofessionals kunnen weinig maatwerk bieden door het afgebakende vermogens- en inkomensbegrip.
- Gemeenten verzamelen zelf gegevens, waardoor het risico op fouten toeneemt door beperkt contact met de burger.
- Door de strikte categorieën kunnen gemeenteprofessionals moeilijk bepalen welk deel van het vermogen hierin valt.
- Voor sommige soorten vermogen zoals crypto, is de waarde moeilijk vast te stellen.

De beleidsopties zijn beter uitlegbaar aan burgers en professionals

Voor

- De begrippen inkomen en vermogen zijn duidelijk afgebakend wat helderheid schept voor mensen.
- Het minder alert te moeten zijn op fouten bij het opgeven van inkomen en vermogen geeft mensen rust.
- Gemeenten verzamelen veel informatie zelf, waardoor mensen zich minder druk hoeven te maken over het aanleveren van de juiste gegevens.

De beleidsopties zijn minder uitlegbaar aan burgers en professionals

Tegen

- Beperkt contact met de overheid maakt mensen onzeker over wat zij als inkomen en vermogen moeten opgeven.
- Een onduidelijke definitie van inkomstencategorieën is voor sommige mensen moeilijk te begrijpen.

De beleidsopties passen bij ethische principes

Voor

- Heldere definities van inkomen en vermogen zorgen voor gelijke behandeling van mensen door gemeenten.
- Het vertrouwen van mensen in de overheid neemt toe door een eenduidige definitie van begrippen.
- De verhouding tussen de burger en de overheid verbetert doordat de gemeente zelf veel gegevens verzamelt.

De beleidsopties zijn in strijd met ethische principes

Tegen

- Minder persoonlijk contact kan ertoe leiden dat kwetsbare burgers niet meer in beeld zijn bij gemeenten.
- Beperkt persoonlijk contact na het toekennen van de uitkering is in strijd met de menselijke maat.
- Het complementariteitsprincipe, waarbij alle inkomsten van mensen worden meegerekend, staat onder druk.

Kenmerkenkaart Vereenvoudigen begrippen partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting

Deze kaart beschrijft de kenmerken van de beleidsopties voor het vereenvoudigen van het partnerbegrip en de begrippen over mantelzorg en verblijf in een inrichting.

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de beleidsoptie vereenvoudigen partnerbegrip?

- Gemeenten beoordelen het partnerschap op basis van objectieve criteria uit overheidssystemen, zoals van de Belastingdienst, UWV en gemeenten.
 1. Gehuwd of geregistreerd partner.
 2. Samen een woning.
 3. Samen een kind.
 4. Samen een pensioenregeling.
- De gemeente beoordeelt niet meer of er sprake is van een 'gezamenlijke huishouding'.

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de beleidsoptie vereenvoudigen mantelzorgbegrip?

- Als een mantelzorger intrekt bij een hulpbehoevende blijft de eigen woning het hoofdverblijf.
- Bij 'gezamenlijke huishouding' door mantelzorg behoudt de mantelzorger recht op diens uitkering.

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de beleidsoptie vereenvoudigen begrip verblijf in een inrichting?

- De definitie van een inrichting is aangescherpt, waardoor verblijf zonder vergoeding van woonkosten er niet onder valt.
- Inrichtingsnormen gelden niet bij een tijdelijke opname in een inrichting.

Argumentenkaart Vereenvoudigen begrippen partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting.

Deze kaart beschrijft de argumenten voor en tegen de vereenvoudiging van de begrippen voor partner, mantelzorg en verblijf in een inrichting voor de categorieën *effectiviteit*, *uitvoerbaarheid*, *eenvoud* en *principes*.

Een duidelijke definitie maakt het voor gemeenten eenvoudig om te beoordelen wie partners zijn. Dit vereenvoudigt de uitvoering, vermindert administratieve lasten en beperkt huisbezoeken. Een minder uitgebreide toetsing van gezamenlijke huishoudens bespaart ook tijd en geld. Een ruimere definitie van mantelzorg kan samenwonen stimuleren. Dit leidt tot minder gebruik van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en het verminderen van uitvoeringskosten.

Tegelijkertijd brengt een breed partnerbegrip ook uitdagingen met zich mee. Het kan ertoe leiden dat meer mensen recht hebben op een bijstandsuitkering, wat de uitkeringslasten en uitvoeringskosten verhoogt. De balans tussen administratieve efficiëntie en sociale rechtvaardigheid is een belangrijk punt van aandacht bij de verdere ontwikkeling van deze regelgeving.

Legenda

- Partnerbegrip
- Verblijf inrichting
- Mantelzorg

**Wat zijn
de belangrijkste
argumenten voor en
tegen de beleidsopties
begrippen partner,
mantelzorg en verblijf
in een inrichting?**

Effectiviteit

**Uitvoerbaar-
heid**

Eenvoud

Principes

De beleidsopties dragen bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Voor

- Het partnerbegrip is objectief, uniform en sluit goed aan bij andere regelingen, zoals van de belastingdienst.
- Door de objectievebare definitie van partnerschap is het mogelijk om nieuwe leefvormen op te nemen.
- Het partnerbegrip sluit aan bij de wettelijke zorgplicht van partners.
- De omschrijving van een zorginrichting sluit aan bij de mogelijkheden voor (tijdelijk) verblijf in een inrichting.

De beleidsopties dragen niet bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Tegen

- Het partnerbegrip kan leiden tot calculerend gedrag om een uitkering te behouden, zoals door niet te trouwen.
- Het partnerbegrip klopt soms niet met de werkelijkheid, zoals bij scheiding, wat (tijdelijk) nadelig is voor de uitkering.

De beleidsopties zijn beter uitvoerbaar

Voor

- Gemeenteprofessionals kunnen eenvoudig beoordelen wie partners zijn.
- Gemeenten kunnen het aantal huisbezoeken beperken, waardoor grondrechten beter worden gerespecteerd.
- Gemeenten besparen tijd en geld door minder uitgebreid te toetsen of mensen een gezamenlijke huishouding vormen.
- De definitie van mantelzorg stimuleert samenwonen, wat leidt tot minder uitvoeringskosten voor de Wmo.

De beleidsopties zijn minder uitvoerbaar

Tegen

- Het partnerbegrip maakt het moeilijk om maatwerk te bieden voor de individuele situatie van mensen.
- Het partnerbegrip leidt tot meer bijstandsgerechtigden en meer uitkeringen, wat leidt tot hogere kosten.

De beleidsopties zijn beter uitlegbaar aan burgers en professionals

Voor

- Het partnerbegrip maakt het voor mensen voorspelbaar hoe de overheid hun leefsituatie beoordeelt.
- Het partnerbegrip verkleint het risico op verlies van de uitkering bij samenwonen of een relatie aangaan.
- Het is voor mensen helder in welke partner- en woonsituaties zij een beroep kunnen doen op de bijstand.
- Mensen en professionals weten wanneer verblijf in een inrichting gevolgen heeft voor een bijstandsuitkering.

De beleidsopties zijn minder uitlegbaar aan burgers en professionals

Tegen

- Gemeenten kunnen lastig bepalen en toetsen wat onder intensieve mantelzorg valt.

De beleidsopties passen bij ethische principes

Voor

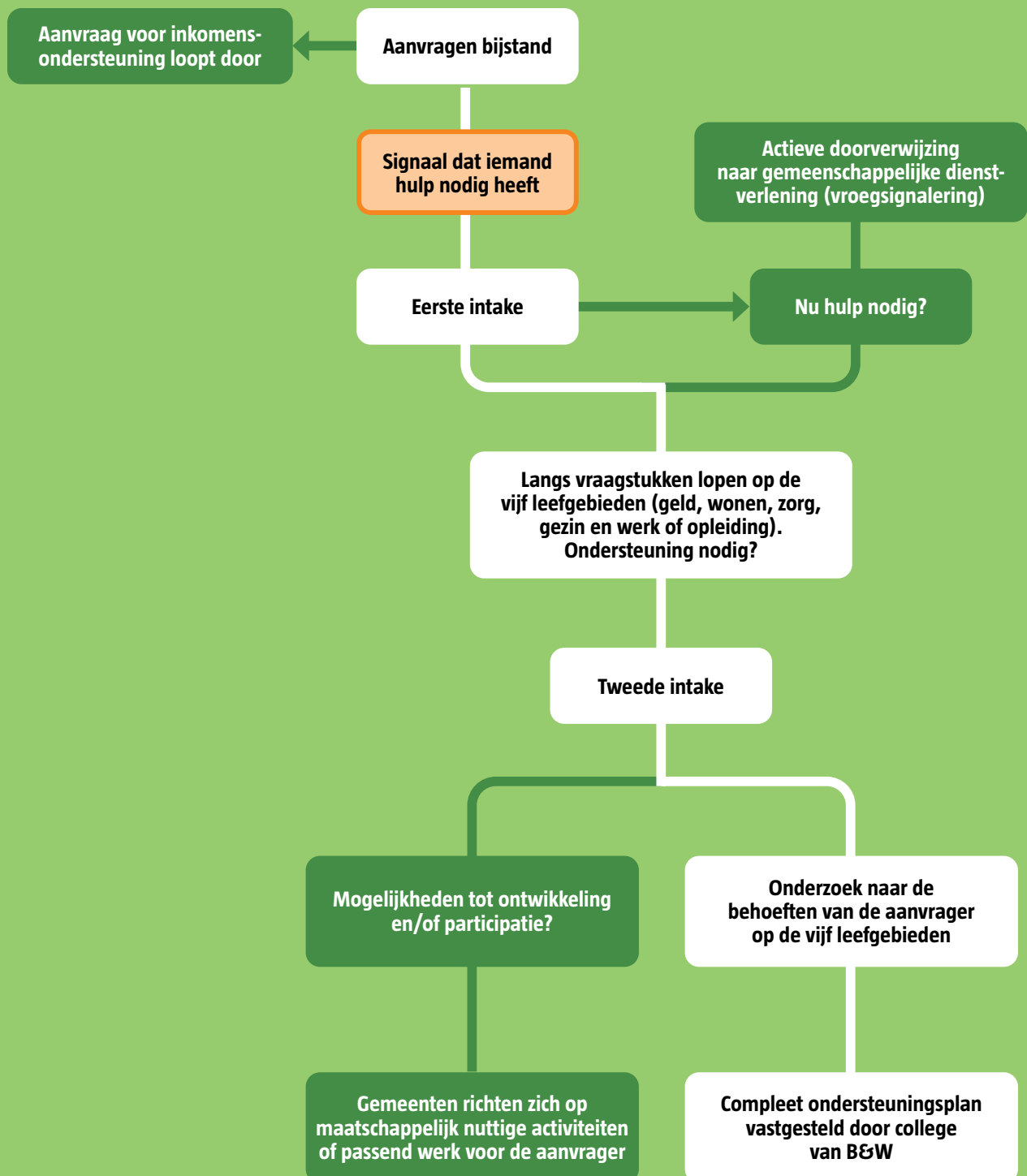
- Het partnerbegrip neemt de angst weg voor verlies van uitkering bij veranderingen in woon- of partnersituatie.
- Gemeenten controleren niet meer op gezamenlijke huishouding, wat het vertrouwen in gemeenten vergroot.
- Mensen die verblijven in een inrichting worden eerlijker behandeld.
- De definitie van verblijf in inrichting houdt rekening met doorlopende (woon)kosten bij tijdelijk verblijf in een inrichting.

De beleidsopties zijn in strijd met ethische principes

Tegen

- Het partnerbegrip veroorzaakt ongelijke behandeling van samenlevingsvormen, zoals de 'huwelijksboete'.

Hoe ziet de Brede Intake eruit?

Hoofdstuk 3

Brede intake en ondersteuning

In dit hoofdstuk beschrijven we de beleids optie voor brede intake en ondersteuning in een Kenmerken- en Argumentenkaart.

De intake van de huidige Participatiewet richt zich vooral op inkomensondersteuning en ondersteuning richting betaald werk. Daardoor blijven andere leefgebieden, zoals gezondheid, gezin en wonen, vaak onderbelicht. Dit leidt ertoe dat mensen niet altijd passende ondersteuning krijgen.

In deze optie wordt bij de intake rekening gehouden met de verschillende leefgebieden van iemand, zoals geld, wonen zorg, gezin, werk of opleiding. Als het nodig is maakt een gemeente op basis van de intake een ondersteuningsplan.

De beleids optie brede intake en ondersteuning moet bijdragen aan meer overzicht en regie voor inwoners, en aan meer domein overstijgende samenwerking binnen de gemeente. Zo kunnen belemmeringen richting werk en participatie effectiever worden weggenomen.

We beschrijven de belangrijkste kenmerken van de brede intake en ondersteuning in de Kenmerken-kaart op pagina 27.

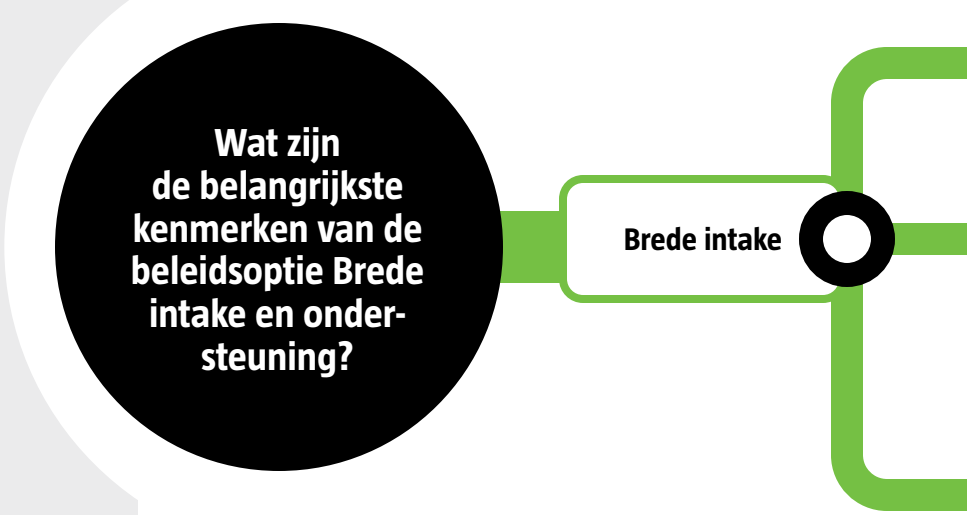
Ook maakten we van het intakeproces een route-kaart. Deze gebruikten we tijdens de praktijktoets en zie je hiernaast.

Kenmerkenkaart Brede intake en ondersteuning

Deze kaart beschrijft de kenmerken van de optie Brede intake en ondersteuning.

**Wat zijn
de belangrijkste
kenmerken van de
beleids optie Brede
intake en onder-
steuning?**

Brede intake

Wat is de brede intake?

- Gemeenten hebben bij de brede intake oog voor behoeften en belemmeringen van mensen die een uitkering aanvragen.
- De brede intake bestaat indien nodig uit twee stappen: de eerste intake en de tweede intake.

Wat houdt de eerste intake in?

- De inhoud van het intakegesprek is gericht op de leefgebieden geld, wonen, zorg, gezin en werk of opleiding.
- Gemeenteprofessionals kunnen mensen op basis van de intake doorverwijzen naar andere diensten (vroegsignalering).
- Na het intakegesprek kan een vervolgesprek plaatsvinden om belemmeringen en passende ondersteuning te bepalen.

Wat houdt de tweede intake in?

- In het tweede intakegesprek wordt een ondersteuningsplan opgesteld.
- Bij het samenstellen van het plan wordt gekeken naar de behoeften, kenmerken en voorkeuren van de aanvrager.
- Het ondersteuningsplan geeft een compleet overzicht van passende ondersteuning op verschillende leefgebieden.
- De aanvrager is verplicht om mee te werken aan het wegnemen van belemmeringen om te kunnen werken.
- Het meewerken aan ondersteuning op andere gebieden dan werk, zoals zelfredzaamheid en ontplooiing is vrijwillig.
- De tweede intake en het opstellen van een ondersteuningsplan vindt maximaal zes maanden na de eerste intake plaats.
- College van Burgemeester en Wethouders stellen het ondersteuningsplan binnen twaalf maanden na de eerste intake vast.

Argumentenkaart Brede intake en ondersteuning

Deze kaart beschrijft de argumenten voor en tegen de Brede intake en ondersteuning voor de categorieën *effectiviteit*, *uitvoerbaarheid*, *eenvoud* en *principes*.

Een uniforme aanpak per gemeente en een benadering van de gehele persoonlijke situatie van aanvragers zorgt ervoor dat urgente problemen sneller gesignaleerd worden. Als mensen niet mee willen werken aan de brede intake blijven ze mogelijk buiten beeld. Een heldere aanpak en planning van de intake zorgt ervoor dat mensen weten wat ze kunnen verwachten.

De brede intake helpt gemeenten om gericht ondersteuning te bieden en voorkomt dat mensen telkens opnieuw hun verhaal moeten doen. Ook verkleint het verzamelen van brede informatie het risico op fouten en fraude. Tegelijk roept de intake vragen op over privacy, zeker door de afhankelijkheid tussen de professional die de intake uitvoert en de aanvrager van de uitkering.

**Wat zijn
de belangrijkste
argumenten voor en
tegen de beleidsoptie
Brede intake en
ondersteuning?**

Effectiviteit

**Uitvoerbaar-
heid**

Eenvoud

Principes

De brede intake draagt bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Voor

- De hele persoonlijke situatie van een mens is belangrijk en wordt meegenomen.
- De brede intake geeft informatie over de situatie van mensen over wonen, werken, zorg, geld en gezin.
- Urgente situaties zijn bij de start van de aanvraag in beeld, zodat er meteen actie kan worden ingezet.
- De brede intake is mensgericht doordat mensen zich kunnen ontwikkelen en passend werk mogelijk is.

De brede intake draagt niet bij aan het oplossen van de knelpunten van de huidige Participatiewet

Tegen

- Mensen die niet willen meewerken aan de brede intake zijn minder zichtbaar voor de gemeente.
- De wettelijke brede intake beperkt de gemeente in haar ruimte voor maatwerk dat aansluit bij de behoeften van mensen.
- De brede intake kan leiden tot een uitvraag van niet noodzakelijke gegevens en het overschrijden van de privacyregels.

De brede intake is beter uitvoerbaar

Voor

- De gemeenteprofessional kan op basis van de informatie uit het intakegesprek gericht doorverwijzen naar ondersteuning.
- Mensen hoeven niet steeds opnieuw hun verhaal te vertellen en dezelfde informatie te verstrekken.
- Het opvragen van informatie over wonen, gezin en andere gebieden verkleint het risico op fraude en fouten.

De brede intake is minder uitvoerbaar

Tegen

- Gemeenten hebben onvoldoende geschikt personeel om voor iedere aanvrager een brede intake te doen.
- De afhankelijkheid tussen gemeenteprofessional en aanvrager belemmert het bespreken van persoonlijke gegevens.
- De brede intake houdt weinig rekening met (toekomstige) veranderingen in iemands situatie en omgeving.
- Elke aanvrager kan een onafhankelijke cliëntondersteuner aanvragen, maar het is onzeker of er genoeg beschikbaar zijn.
- Personeelstekort bij gemeenten kan de intake vertragen en zo tot ongewenste financiële effecten voor mensen leiden.
- Het uitvragen van gegevens over zorg, financiën en wonen vraagt om kennis en kunde die professionals niet altijd hebben.
- Het opvragen en verwerken van veel informatie vereist afstemming en duidelijke procedures tussen gemeentefuncties.

De brede intake is beter uitlegbaar aan burgers en professionals

Voor

- Een duidelijke aanpak en planning van de intake maken voor mensen helder wat ze kunnen verwachten.

De brede intake is minder uitlegbaar aan burgers en professionals

Tegen

- Een brede intake is minder eenvoudig dan een beperkte intake.
- Het is onduidelijk of mensen verplicht zijn mee te werken aan de brede intake.
- Het is onduidelijk welke persoonlijke gegevens een professional mag vragen.

De brede intake past bij ethische principes

Voor

- Door de brede intake in de wet vast te leggen is de aanvraag voor een uitkering voor iedereen in elke gemeente gelijk.
- De brede intake verbetert mogelijk het welzijn van inwoners, wat leidt tot minder zorgkosten.
- De brede intake maakt meer gerichte en daardoor rechtvaardigere gemeentelijke ondersteuning mogelijk.
- Mensen voelen zich gehoord en geholpen doordat gemeenten persoonlijke belemmeringen wegnemen.

De brede intake is in strijd met ethische principes

Tegen

- Als de brede intake onzorgvuldig gebeurt, kan dat de privacy van mensen schenden (art. 10 Grondwet).
- De brede intake kost meer geld en tijd, waardoor inwoners met een reguliere aanvraag langer moeten wachten.
- De brede intake is niet verplicht, dat maakt dat inwoners ongelijk behandeld gaan worden.

Tot besluit

De praktijktoets is een van de momenten waarop het ministerie deze opties voorlegt aan deskundigen. Daarnaast bespreekt het ministerie ook op andere momenten met deskundigen beleidsopties voor het oplossen voor de knelpunten van de Participatiewet.

Het ministerie van SZW heeft de opbrengst van de praktijktoets gebruikt om verder te werken aan de beleidsopties die de knelpunten van de huidige Participatiewet oplossen. Dit betekent dat de beleidsopties die het ministerie definitief gaat voorstellen kunnen afwijken van de beleidsopties uit deze praktijktoets.

De begeleiding van De Argumentenfabriek had als doel om helder een aantal beleidsopties die het ministerie op dat moment had geformuleerd in beeld te brengen. En het voeren van constructief gesprek met deskundigen uit het veld over deze opties. Wij bedanken de deelnemers voor hun betrokkenheid en waardevolle inbreng.

Namenlijst

De volgende personen namen deel aan de praktijktoets.

Joris Barendrecht, *Iederin*

Saskia Brandewijn, *ervaringsprofessional*

Eva Beerekamp, *ervaringsprofessional*

Aart Bertijn, *VGN*

Dinand Brons, *UWV*

Annemarieke Busch, *ministerie van VWS*

Wim Eiselin, *Stimulanz*

Jildau His - van 't Zand, *SAM*

Tiong Kam, *UWV*

Sander Meulendijks, *Oetel advies en management*

Martine van Ommeren, *Optimalistic*

Jens Roep, *Gemeente Amsterdam*

Marianne Sinnema, *Drechtsteden*

Tjalling Smit, *SAM*

Chris Wallis, *Divosa*

Jan Sax van der Weijden, *Gemeente Oss*

Namens het *ministerie van SZW*

Jeroen Boerman

Anneke van der Giezen

Jeroen van Nierop

Floor Vreeswijk

De deelnemers zijn uitgenodigd op basis van hun deskundigheid. Zij waren het niet altijd met elkaar eens, en deelname aan de praktijktoets betekent niet dat de deelnemer de volledige inhoud van deze publicatie onderschrijft.

De Praktijktoets is begeleid door Petra van de Goorbergh, Albin van Latum en Eva Staal van *De Argumentenfabriek*.

